

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ Й ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ІМЕНІ ПРОФЕСОРА Є. ПЕТУХОВА
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ВИХОВАННЯ
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

***Понятійно-термінологічний апарат
історико-педагогічних досліджень:
історія і сучасні підходи***

Збірник матеріалів

VI Всеукраїнського науково-методологічного семінару з історії освіти

19 травня 2021 року

Вінниця
«Нілан-ЛТД»
2021

*Затверджено до друку вченою радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського,
протокол № 5 від 27 травня 2021 р.*

Редакційна колегія:

Березівська Л. Д. (голова редколегії), доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Тарнавська С. В., кандидат історичних наук, вчений секретар Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Хопта С. М., кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (літературний редактор);

Демида Є. Ф., науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (бібліографічний редактор)

Рецензенти:

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютерних мультимедійних технологій факультету міжнародних відносин Національного авіаційного університету

Лапасенко С. В., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач сектору наукової інформаційно-бібліографічної діяльності відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

П 56

Понятійно-термінологічний апарат історико-педагогічних досліджень: історія і сучасні підходи : зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-методол. семінару з історії освіти, 19 трав. 2021 р., Київ / НАПН України, Від-ня заг. педагогіки та філософії освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [та ін.] ; [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Сухомлинська О. В., Тарнавська С. В. ; літ. ред. Хопта С. М. ; бібліогр. ред. Демида Є. Ф.]. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2021. 72 с.

Збірник містить тези виступів учасників VI Всеукраїнського науково-методологічного семінару з історії освіти «Понятійно-термінологічний апарат історико-педагогічних досліджень: історія і сучасні підходи», проведеного у рамках Всеукраїнського фестивалю науки – 2021, присвяченого 30-й річниці Незалежності України, що відбувся в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського 19 травня 2021 року.

Редколегія не несе відповідальності за зміст публікацій. Відповідальність за зміст публікацій несе автор.

NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE
DEPARTMENT OF GENERAL PEDAGOGY AND PHILOSOPHY OF EDUCATION
V.O. SUKHOMLYNSKYI STATE SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL LIBRARY OF UKRAINE
NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY
PEDAGOGICAL INSTITUTE OF BORYS GRINCHENKO KYIV UNIVERSITY
PROF. YE. PETUKHOV DEPARTMENT OF PEDAGOGY, PSYCHOLOGY AND EDUCATIONAL
MANAGEMENT OF KHERSON STATE UNIVERSITY

*Conceptual and terminological apparatus
of historical and pedagogical research:
history and modern approaches*

Collection of materials

VI All-Ukrainian Scientific and Methodological Seminar on the History of Education

May 19, 2021

Vinnytsia
«Nilan-LTD»
2021

*Approved for publication
by the Academic Council of V. O. Sukhomlynskyi
State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine
protocol № 5 dated May 27, 2021*

Editorial Board:

Berezivska L. D. (*Head of the Editorial Board*), Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Director of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine;

Sukhomlynska O. V., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Chief Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine;

Tarnavska S. V., Candidate of Historical Sciences, Scientific Secretary of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine;

Hopta S. M., Candidate of Philological Sciences, Senior Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine (literary editor);

Demyda Ye. F., Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine (bibliographic editor)

Reviewers:

Loboda S. M., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Computer Multimedia Technologies, Faculty of International Relations, National Aviation University

Lapayenko S. V., Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Head of the Sector of Scientific Information and Bibliographic Activity of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine

C 74

Conceptual and terminological apparatus of historical and pedagogical research: history and modern approaches: coll. of materials of the VIth All-Ukrainian. scient. and method. seminar on the History of education, May 19, 2021, Kyiv / National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Department of General Pedagogy and Philosophy of Education, V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine [and others]; [editor: Berezivska L. D. (Head of the editorial board), Sukhomlynska O. V., Tarnavska S. V.; lit. ed. Hopta S. M.; bibliogr. ed. Demyda Ye. F]. Vinnytsia : Nilan-LTD, 2021. 72 p.

The collection contains abstracts of speeches of participants of the VIth All-Ukrainian scientific and methodological seminar on the History of education “Conceptual and terminological apparatus of historical and pedagogical research: history and modern approaches”, held within the All-Ukrainian Festival of Science - 2021, dedicated to the 30th anniversary of Ukraine's Independence, which took place at V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine on May 19, 2021.

The editorial board is not responsible for the content of publications. The author is responsible for the content of the publications.

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	5
<i>О. В. Сухомлинська</i> ДО ПИТАННЯ ПРО СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ	8
<i>Л. Д. Березівська</i> ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ ІСТОРІЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДНИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИМІРІВ: НОВІ ФРОНТИРИ.....	10
<i>Т. Л. Гавриленко</i> ПОНЯТТЄВО-КАТЕГОРІЙНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.....	12
<i>Н. М. Гупан</i> ПРО ТИПОВІ ПОМИЛКИ У ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ АПАРАТІ ДИСЕРТАЦІЙ З ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ	14
<i>І. В. Зайченко</i> ПРО ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ КУРСУ «ЕТИКА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»	15
<i>Н. А. Калініченко</i> ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ СПАДЩИНИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО НАУКОВЦЯМИ 70-80-ТИХ РОКІВ ХХ СТ.....	16
<i>І. І. Колесник</i> «УКРАЇНСЬКЕ ХІХ СТОЛІТТЯ» У КАТЕГОРІЯХ ГЛОБАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ.....	17
<i>Н. М. Коляда</i> ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИТЯЧОГО РУХУ	18
<i>О. О. Кравченко</i> ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ	19
<i>С. А. Литвиненко</i> НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «ВИХОВАННЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЦІ» У ПІДГОТОВЦІ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ: ДО ПИТАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	20
<i>О. Б. Петренко</i> ДО ПИТАННЯ УПОРЯДКУВАННЯ ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ.....	21
<i>Н. С. Побірченко</i> ТЕРМІН «ЕТНОГРАФІЯ ДИТИНСТВА» У ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВИХ РЕФЛЕКСІЯХ	22
<i>Т. В. Янченко</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В ІСТОРИКО- ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	24
<i>Л. М. Баліка</i> ФЕНОМЕН ПОНЯТТЯ «ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА»	25
<i>В. С. Блах</i> ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ» У ЗАКОНОДАВЧОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ	26
<i>С. Б. Бричок</i> ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ ЯК ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПЕРСОНАЛІЇ	27
<i>О. О. Гриб'юк</i> РОЗРОБЛЕННЯ ТА УЗГОДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ СТАНДАРТІВ КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНИХ МЕТОДИЧНИХ СИСТЕМ ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ (КОМСДН).....	29
<i>Н. М. Гринькова</i> ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА І ВИХОВАННЯ ЯК ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	30

<i>Л. М. Дяченко</i> АНАЛІЗ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ	31
<i>С. В. Лапаєнко</i> ПЕДАГОГІЧНІ ПОНЯТТЯ В ЕНЦИКЛОПЕДИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	32
<i>Л. І. Меленець</i> ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНІ ПОНЯТТЯ Й ТЕРМІНИ В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОГО ЗНАННЯ: ВІД «ДИТЯЧОГО САДКА» ДО «ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ».....	33
<i>О. П. Міхно</i> «ФЕНОМЕН» ЯК ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПОНЯТТЯ.....	34
<i>А. М. Москаленко</i> НАУКОВА МОВА ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	35
<i>І. І. Прудченко</i> КАТЕГОРІАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА РЕКОНСТРУКЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	36
<i>Ж. Г. Стельмашук</i> СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ВИХОВАННЯ»: АНАЛІЗ ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	37
<i>Л. І. Страйгородська</i> ПЕРШЕ ГАЛУЗЕВЕ ДОВІДКОВЕ ВИДАННЯ «СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА ШКІЛЬНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ» (П. ГОРЕЦЬКИЙ, 1928 Р.) У ФОНДІ ДНІП УКРАЇНИ ІМ. В.О. СУХОМЛІНСЬКОГО.....	38
<i>С. В. Тарнавська</i> ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ “СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО”» У ДЕРЖАВНИХ СТАНДАРТАХ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	39
<i>С. М. Хопта</i> ЛЕКСИЧНИЙ РІВЕНЬ ДИТЯЧИХ ПЕРІОДИЧНИХ ЧАСОПИСІВ 20-Х – ПОЧАТКУ 40-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ЖУРНАЛУ «ЧЕРВОНІ КВІТИ»).....	41
<i>Т. Ф. Юркова</i> РОЗВИТОК ПОНЯТТЯ «ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ» У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ ВЧЕНИХ.....	42
<i>І. П. Білоцерківець</i> ПОНЯТТЯ «LIFELONG LEARNING» («ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ») У ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ АПАРАТІ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	43
<i>В. В. Бондаренко</i> З ІСТОРІЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ФОНДІВ ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ).....	44
<i>М. А. Бондарець</i> СПЕЦИФІКА ТРАКТУВАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ПОНЯТТЯ «MORAL INSANITY» У ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУЦІ	44
<i>С. Б. Василенко</i> О. П. РУДНИЦЬКА ПРО ПОНЯТТЯ «МИСТЕЦЬКА ОСВІТА».....	46
<i>Є. Ф. Демида</i> ВНЕСОК Б. С. МАНЖОСА У РОЗВИТОК ТЕРМІНОЛЕКСИКИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ.....	47
<i>Т. М. Деревянко</i> ПОНЯТТЯ «ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ» У НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТАХ І КОНЦЕПЦІЯХ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	49
<i>А. П. Дурдас</i> ПОНЯТТЯ «ВИХОВАННЯ» У ФРАНКОМОВНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ.....	51
<i>Т. О. Золотаренко</i> ПОНЯТТЯ «ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА» В УКРАЇНСЬКІЙ І ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЦІ.....	52
<i>Х. І. Карайван</i> ТВОРЧА РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ В. СУХОМЛІНСЬКОГО В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ КИТАЮ	53

<i>К. Ю. Коваль</i> ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПОЛІКУЛЬТУРНЕ ВИХОВАННЯ»: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ	54
<i>С. Р. Лелюх</i> ОСВІТНЬО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВОСЛАВНИХ СВЯЩЕННИКІВ: ДО ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	55
<i>І. В. Мушка</i> ПОНЯТТЯ «ВАЖКІ ДІТИ» В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	57
<i>Т. С. Павленко</i> С. Ф. РУСОВА ПРО ПОНЯТТЯ «УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»	58
<i>О. С. Павлова</i> ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПАРТНЕРСТВО» У НАУКОВОМУ ПРЕДМЕТНОМУ ПОЛІ ПЕДАГОГІКИ.....	58
<i>І. Ф. Петренко</i> СУТНІСТЬ І ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ».....	59
<i>Ю. О. Петрушко</i> ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ДОМАШНЯ ОСВІТА» У ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ	61
<i>О. О. Писларь</i> ТЕРМІНОСИСТЕМА ПОНЯТТЯ «ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ» У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ XXI СТОЛІТТЯ.....	61
<i>Х. В. Серєда</i> ПОНЯТТЯ «ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ “ТЕХНОЛОГІЇ”» У НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТАХ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	62
<i>С. Д. Сібаров</i> АВТОРСЬКА ШКОЛА В ОБҐРУНТУВАННІ ВІТЧИЗНЯНИХ ВЧЕНИХ НА СТОРІНКАХ НАУКОВО-ДОВІДНИКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	64
<i>Л. В. Сухомлинська</i> ВКЛЮЧЕННЯ В. О. СУХОМЛИНСЬКИМ ПОНЯТТЯ «ДУХОВНІСТЬ» У ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС	65
<i>Н. В. Чала</i> АМЕРИКАНСЬКИЙ ПЕДАГОГ ГОРАЦІЙ МАНН В ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	66
Відомості про авторів.....	69

поняття розглядається крізь призму педагогічної науки, де окремі аспекти партнерства визначено у словниках, монографіях, методичних посібниках тощо.

Аналіз такої літератури засвідчив, що на різних історичних етапах здійснювалася модифікація тлумачення партнерства в рамках певних соціальних процесів. Зокрема у другій половині ХХ ст. зі зміною економічної формації в УРСР, інтенсифікація технічної сфери призвела до міжнаукової інтеракції. Тому є підстави вважати, що ці чинники зумовили розгалуження поняття партнерство. До того ж елементи партнерства визначено: у законодавчій базі УРСР; системі виховної роботи навчальних закладів; діяльності Наркомпросу.

Отже, у великому тлумачному словнику поняття «партнерство» визначається як «злагоджені дії учасників спільної справи, взаємні відносини, контакти держав, громадських угруповань, підприємств та ін., оснований на взаємовигідності та рівноправності» [1, с. 1440].

Відповідно до цього в другій половині ХХ ст. у працях педагогів-новаторів (Ш. Амонашвілі, І. Волков О. Захаренко, В. Сухомлинський, В. Шаталов та ін.) виокремлюється поняття «педагогіка співробітництва», яке висвітлює засади партнерства. Зазначимо, що педагогіка співробітництва – це спільна діяльність учителя та учнів, що ґрунтується на взаєморозумінні й гуманізмі, на єдності їхніх інтересів і прагнень, метою якої є особистісний розвиток школярів у процесі навчання та виховання [2, с. 376]. Крім того, особливого значення поняття «партнерство» набуло у Концепції нової української школи 2016 року. Зокрема в цьому законопроекті партнерство передбачає «забезпечення плідної співпраці вчителів, батьків та дітей на засадах взаємної довіри і поваги. Водночас ця комунікація розкриває шлях «досягнення балансу прав, обов'язків і відповідальності у трикутнику дитина-педагоги-батьки» [3, с. 40].

Результати проведеного дослідження уможливають зробити висновок, що дефініція «партнерство» передбачає: співпрацю, взаємну довіру і повагу між усіма учасниками освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2001. 1440 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 375 с.
3. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи. Київ : М-во освіти і науки України, 2016. 40 с.

І. Ф. Петренко

СУТНІСТЬ І ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ»

В українській мові поняття «підхід» означає «сукупність прийомів, способів, які використовуються для впливу на когось, вивчення чогось, ведення справ» [3]. Підхід – погляд на предмет дослідження з позицій будь-якої науки або окремої теорії. З позицій методології науки виокремлюють філософські підходи, педагогічні підходи, психологічні підходи тощо.

Підхід як одне з методологічних понять, головною ознакою якого є науковість, лежить в основі педагогічної теорії й визначає стан педагогічної практики. Підхід у

педагогіці є системотворчою категорією, що визначає процесуальну закономірність компонентів освітньої системи, а також є способом розгляду педагогічної діяльності.

Для цілісного розуміння педагогічного підходу необхідно з'ясувати його зв'язки з низкою категорій і понять, таких, як: парадигма, ціннісні орієнтації, методологічні принципи, принципи освіти, педагогічне цілепокладання, відбір змісту освіти, методи реалізації освіти, основний практичний метод підходу. Тобто, педагогічний підхід містить у собі принципи освіти, характеризується властивими тільки йому ціннісними орієнтаціями, реалізується в практичному методі. Він передбачає розгляд того або іншого педагогічного феномена через призму педагогічно визначених понять тощо.

Як зазначає А. Кукуєв, на думку російської вченої О. Бондаревської, педагогічний підхід – це усвідомлена орієнтація педагога-дослідника або педагога-практика на реалізацію у своїй діяльності певної сукупності взаємозалежних цінностей, цілей, принципів, методів дослідницької або практичної педагогічної діяльності, відповідно до вимог прийнятої освітньої парадигми [1].

У дослідженні С. Самохвалової виокремлено понад двадцять п'ять підходів, які використовуються в сучасній педагогіці [2]. Якщо раніше у педагогіці акцент робився на трьох підходах – статевовіковому, індивідуальному й діяльнісному, то нині перелік педагогічних підходів значно поповнився.

На початку ХХІ ст. активно розвиваються комунікативний, ситуаційний, варіативно-модельний, соціокультурний, парадигмальний, особистісно-особистісний, гендерний, біографічний, системний, компетентнісний, проблемний, контекстний й інші підходи.

Для розробки педагогічної теорії потрібен відповідний підхід, який є основою побудови педагогічної теорії. Як особлива наукова категорія підхід вважається основою формування не тільки будь-якої педагогічної теорії, але й практики: саме підхід лежить в основі формування принципів і методів навчання, виховання, освіти. На практиці від правильного розуміння сутності підходу залежить точне визначення його місця й ролі серед інших феноменів педагогічної діяльності, таких, як мета, принцип, форма, метод, прийом.

Необхідно відзначити, що кожний окремо взятий підхід представляє собою якісно новий спосіб вивчення досліджуваних явищ, але жоден із них не є універсальним. Складність і багатогранність явищ педагогічної дійсності, їхній взаємозв'язок і взаємозалежність обумовлює необхідність застосування сукупності педагогічних підходів, що забезпечують одержання об'єктивної, достовірної інформації, що дає змогу створити цілісну картину досліджуваного педагогічного явища.

Список використаних джерел

1. Кукуєв А. И. Андрагогический подход в педагогике. Ростов-на-Дону : ИПО ПИ ЮФУ, 2009. 328 с.
2. Самохвалова С. Ю. Методологические и теоретические аспекты исследования воспитания в системе высшего профессионального образования. *Изв. Юж. федер. ун-та. Педагогические науки*. 2008. № 3. С. 48–58.
3. Словник української мови : в 11 т. Т. 6. Київ : Наук. думка, 1975. С. 521.